

Et betaleligt og bæredygtigt boligliv – hvad, hvem og hvordan?

Cornelia Seger Jakobsen, strategisk projektleder, BLOXHUB, cja@bloxhub.org

Line Kryger Aagaard, antropolog og adjunkt, Institut for Byggeri, By og Miljø (BUILD), Aalborg Universitet, lkaa@build.aau.dk

Adgangen til betalbare boliger udgør en voksende udfordring i byer som København, hvor både befolkningstal og kvadratmeterpriser er støt stigende. Samtidig står bolig- og byggesektoren over for et akut behov for grøn omstilling, da ressourceforbrug og CO₂-udledninger fra nybyggeri står for nogle af de største poster i Danmarks samlede klimaaftryk. Bolig- og klimakrisen hænger således tæt sammen i en problematik, der stiller nye krav til boligsektorens aktører. I denne artikel udfolder vi gennem begrebet "fællesansvar", hvordan problematikken berører og nødvendiggør en sam-tænkning af miljømæssige, sociale, kulturelle, økonomiske og demokratiske dimensioner i et fælles bæredygtighedsansvar for branchen. Selvom "fællesansvar" kalder på kollektive løsninger og bredt samarbejde, er ansvaret og handlingsrummet ikke ligeligt fordelt.

Vi bygger mere end nogensinde, og alligevel har færre råd til at bo i byerne. I Danmark står bygge- og boligsektoren for omkring en tredjedel af de samlede CO₂-udledninger (Maagøe, 2023), og hvis vi fortsætter med at udlede, som vi gør i dag, vil vi inden for de næste par år overskride grænsen for, hvor meget CO₂ der kan udledes, hvis den globale opvarmning skal holdes under 1,5 °C (Dark Matter Labs, 2023). Tidshorisonten for at handle er derfor kort og kræver en gentænkning af alt fra materialevalg og byggeteknik til energiforbrug og omfanget af nybyggeri. Dette rejser samtidig grundlæggende spørgsmål om, hvilke behov boligen skal imødekomme, og i hvilket

omfang den eksisterende bygningsmasse kan transformeres, renoveres og genbruges i stedet for nybyg.

Samtidig oplever vi en stigende bolig- og betalbarhedskrise. I København er lejlighedspriserne eksempelvis steget med 7,3 pct. om året siden 1992, svarende til en samlet stigning på 667 pct. (Gregersen, 2026). Omkring hver femte husholdning er ramt af en boligbyrde, der påvirker deres økonomiske råderum. Når boligpriserne stiger markant hurtigere end indkomsterne, opstår en strukturel ubalance mellem, hvad boliger koster, og hvad borgere reelt kan betale. Det presser særligt lav- og mellemindkomstgrupper ud af byerne og svækker den sociale sammenhængskraft. Udfordringen bunder særligt i en ubalance mellem udbud og efterspørgsel. Der er ikke nok boliger til at imødekomme den stigende tilflytning til byerne. Men løsningen er ikke blot at bygge flere kvadratmeter, som når Københavns Kommune foreslår 70.000 nye boliger (Københavns Kommune, 2026). Både globalt og lokalt er vi nødt til at forholde os til de planetære grænser og erkende, at mere nybyggeri i sig selv ikke løser vores boligproblemer.

Spørgsmålet er ikke blot, hvordan vi kan gøre boliger billigere eller grønnere, men også hvorfor det tilsyneladende er så vanskeligt at gøre begge dele på samme tid

Den dobbelte klimakrise og bolig- og betalbarhedskrise peger på et grundlæggende strukturelt dilemma.

ma, hvor sociale hensyn og grøn omstilling behandles hver for sig – men i praksis er forbundet. Det vi bygger, og måden vi bygger på, former både vores klimaaftryk og vores mulighed for at bo og deltage i samfundet. Spørgsmålet er derfor ikke blot, hvordan vi kan gøre boliger billigere eller grønnere, men også hvorfor det tilsyneladende er så vanskeligt at gøre begge dele på samme tid. Som vi vil vise i denne artikel, kan demokratisk bæredygtighed og ”fællesansvar” være nøglebegreber for at løse dette problem.

Vi, artiklens forfattere, Cornelia Seger Jakobsen, strategisk projektleder fra BLOXHUB, og Line Kryger Aagaard, antropolog og adjunkt fra Aalborg Universitet, repræsenterer forskellig baggrunde og perspektiver fra forskning og praksis. Gennem et samarbejde i det grønne laboratorium Impact Lab 2.0 har vi undersøgt boligkrise og bæredygtighed fra flere vinkler og brudflader. Dette har resulteret i overlappende spørgsmål og en fælles undren, som danner grobund for den nærværende artikel. Her præsenterer vi indsigter fra hver vores organisation og reflekterer sammen over, hvordan vores erfaringer samlet kan pege på nye løsninger relateret til den bæredygtige og betalbare bolig, herunder potentialet i at bringe aktører fra branchen sammen i forpligtende handlefællesskaber. Gennem begrebet *fællesansvar* vil vi pege på et delt bæredygtighedsansvar i boligsektoren, som er fælles og differentieret med forskellige grader af indflydelse og handlingsrum for forskellige aktører. Ved *fællesansvar* forstås således et differentieret fælles ansvar, hvor forskellige aktører bidrager i kraft af deres specifikke kapaciteter, kompetencer og institutionelle roller. Samtidig indebærer det en organiseret deling af ansvar, risiko og beslutningskraft mellem private og offentlige aktører.

I det følgende vil vi præsentere boligen som ramme for liv, trivsel og social deltagelse ved at redegøre for en række af boligens kulturelle, økonomiske og miljømæssige betydninger. Med udgangspunkt i en dansk kontekst giver vi eksempler fra projekter (henholdsvis fra BLOXHUB og Aalborg Universitet), som på forskellig vis belyser bolig- og byggesektorens aktører, dilemmaer og potentialer. Dette leder os til en indkredsning af begrebet ”fællesansvar” og frem mod en række designprincipper for tværsektori-

riel inddragelse og samskabelse. Som vi vil argumentere for, tjener inddragelse og samskabelse ikke blot praktiske formål, men kan bidrage til en synliggørelse af magt, interesser og handlemuligheder i boligsektoren. Når disse bliver analytisk eksplicite, kan de danne grundlag for mere realistiske og forpligtende samarbejder om fremtidens bæredygtige og betalbare boliger. Slutteligt i artiklen reflekterer vi over, hvordan den bæredygtige og betalbare bolig kan være en prisme for demokratisk bæredygtighed på tværs af miljømæssige, økonomiske, sociale og kulturelle dimensioner.

Boligens som ramme for liv, trivsel og social deltagelse – udfordringer og potentialer

Boligen udgør et centralt udgangspunkt for menneskers trivsel, stabilitet og mulighed for at deltage i sociale fællesskaber og i samfundslivet. Som mennesker er den formuleret som retten til en passende bolig, men i praksis indgår boligspørgsmål i et komplekst spændingsfelt mellem markedslogikker, regulering og socioøkonomiske uligheder (Jakobsen og Lysgaard Vind, 2024).

Bygge- og boligsektoren er kendetegnet ved en værdikæde med mange aktører, der hver især opererer under forskellige økonomiske hensyn og afkastkrav. Disse logikker akkumuleres gennem udviklings- og byggeprocessen og kan i sidste ende blive overført til beboernes udgifter og skabe en barriere for betalbarhed. Dette forstærkes af, at udvikling i stigende grad finder sted i finansielle og spekulative markeder, hvor profit er en styrende faktor, og hvor boliger ikke nødvendigvis udvikles med fokus på langvarig social værdi. Det betyder, at boligen i stigende grad behandles som et finansielt aktiv snarere end et hjem (Jakobsen og Lysgaard Vind, 2024).

Konsekvenserne er tydelige, som påpeges i New Urban Voices' seneste publikation, *København 2.0: En ny vej for hovedstaden*. Her beskrives, hvordan pensionskasser og udenlandske investorer betragter boligmarkedet som en sikker og langsigtet investering, særligt inden for det private lejeboligsegment. Denne kapitalplacering indgår som en del af forklaringen på udviklingen i lejepriserne i København,

hvor de billigste private lejemål er steget med 59 pct. siden 2018 (Hallberg o.a., 2026).

Parallelt fungerer ejerboligen i Danmark i stigende grad som en central økonomisk ressource, idet omkring halvdelen af danskernes formue i dag er placeret i fast ejendom. Disse forhold bidrager til at forme boligmarkedets dynamik, hvor både kapitalaktører og husholdninger anser boligen som et økonomisk aktiv.

Det kan medvirke til, at økonomiske fordele i højere grad tilfalder borgere med adgang til betydelig kapital, mens nye boligkøbere og lejere møder højere adgangsbarrierer. Resultatet er en stigende forskydning i, hvem der har mulighed for at etablere sig på boligmarkedet og dermed i sammensætningen af beboere over tid.

I denne udvikling risikerer boligen at miste sin sociale funktion som ramme for hverdagsliv og deltagelse i fællesskabet - og i stedet blive reduceret til et aktiv, der primært skaber økonomisk værdi for en begrænset gruppe (Hallberg o.a., 2026).

Boligen er naturligvis mere end et udtryk for økonomiske forskelle. Den forbindes ofte med identitet, livsstil og social status, og idealer om lys, luft, fleksibilitet, beliggenhed og mange kvadratmeter former i høj grad efterspørgslen. Den "gode bybolig" associeres typisk med flere værelser og plads til samvær, selvom mange af disse kvaliteter kan skabes uden øget areal. Hjemmet bliver dermed en del af den personlige fortælling – et sted, hvor forestillinger om det gode liv både leves og vises frem.

Disse kulturelle dynamikker er med til at forme og reproducere forestillingen om, hvad "den gode bolig" er. Det er med til at fastholde normer om boligstørrelse, komfortstandarder og privat råderum, som kan stå i modsætning til behovet for at reducere ressourceforbruget (Esbjørn og Christiansen, 2025; Madsen, 2018). I denne optik bliver de kulturelt formede boligidealiser et centralt element i forståelsen af boligefterspørgslen og peger på, at en omstilling mod mere arealeffektive boligformer også indebærer et spørgsmål om at gentænke de kulturelle idealer, der præger efterspørgslen.

Kaster vi et blik på bæredygtighed som et bredere forskningsfelt, står det klart, at vi ikke alene kan ef-

fektivisere os ud af klima- og ressourcekrisen. I de dele af verden, hvor forbruget er højest, herunder Danmark, er det også nødvendigt at reducere det samlede materielle forbrug og i højere grad skelne mellem menneskelige behov og forbrugsmæssigt begær. I de senere år er denne pointe blevet formuleret i en række beslægtede perspektiver inden for bæredygtighedsforskningen, herunder doughnut-økonomi (Raworth, 2017), modvækst (Hickel, 2020; Lorek og Fuchs, 2013), forbrugskorridorer (Fuchs, o.a., 2021) og begrebet "tilstrækkelighed" (Sandberg, 2021; Princen, 2005). Fælles for disse tilgange er en bestræbelse på at gentænke forholdet mellem menneskelig trivsel og ressourceforbrug, så basale behov kan opfyldes inden for planetens bæreevne og med større social retfærdighed.

Begrebet "tilstrækkelighed" eller "nøjsomhed" er særligt relevant i denne sammenhæng. Her rettes fokus mod at reducere materielt forbrug, samtidig med at trivsel fremmes gennem opfyldelsen af centrale menneskelige behov som sundhed, autonomi og social deltagelse (Gough, 2017). De to første kan ses som forudsætninger for det tredje: uden en vis grad af tryk og handelfrihed er det vanskeligt at deltage aktivt i samfundets fællesskaber. "Tilstrækkelighed" kombinerer miljømæssige og sociale aspekter i blikket på boligen og advokerer for en retfærdig sikring af boligareal, boligkvalitet, sikkerhed og betalbarhed (Gough o.a., 2024). Mens boligens ressource- og klimaaftryk især kan sænkes gennem en reduktion af boligarealet (og dermed også varme- og energiforbruget) samt en begrænsning af nybyggeri, peger tilstrækkelighedsperspektivet også på vigtigheden af flere fællesarealer og delte faciliteter til at understøtte et bæredygtigt boligliv med trivsel, deltagelse og fællesskab i centrum (Fischer og Arnold, 2026).

Boligen er et centralt fundament, hvor spændingen mellem trivsel, økonomisk ulighed, ressourceforbrug og demokratisk deltagelse materialiserer sig

På baggrund af ovenstående gennemgang fremstår boligen som mere end blot en fysisk ramme for hverdagslivet. Den udgør både en central del af vores ressourceforbrug og et fundament for menneskelig trivsel og samfundsdeltagelse. En tryk bolig skaber den materielle og sociale base, hvorfra mennesker kan engagere sig i samfundslivet, hvad enten det handler om lokalt fællesskab, civilsamfund eller politisk deltagelse. Boligen bliver dermed et centralt fundament, hvor spændingen mellem trivsel, økonomisk ulighed, ressourceforbrug og demokratisk deltagelse materialiserer sig.

Tværasektoriel inddragelse og samskabelse

Boligspørgsmålet er således ikke et isoleret teknisk eller økonomisk anliggende, men en kompleks samfundsudfordring. Det bliver særligt tydeligt, når man kigger på de mange aktører i bygge- og boligsektoren - og på deres gensidige afhængighed. Ingen enkelt aktør har hverken incitament eller kapacitet til alene at drive den nødvendige omstilling.

I BLOXHUB har vi arbejdet med disse dilemmaer gennem projektet *Unlocking Social Value in Housing og The Copenhagen Way*, hvor vi sammen med dansk og europæisk industri og NGO'er har undersøgt muligheder og barrierer. Projekterne har lagt fundamentet for en dagsorden, der søger at bygge bro mellem klimahensyn og social værdiskabelse. Gennem litteraturstudier, ekspertinterviews og workshops med aktører på tværs af boligsektoren erfarede vi, at barrierer og handlemuligheder er fordelt på tværs af aktørgrupper. Et gennemgående træk var, at flere i høj grad så handlemuligheder som betinget af, at andre agerede først. For at lykkes med en omstilling af boligsektoren er der derfor behov for et tæt samarbejde mellem civile, offentlige, private og institutionelle aktører - og her er "fællesansvar" nødvendigt. Erfaringer fra BLOXHUB's seneste *Innovation Atlas* peger samtidig på, at mekanismen bag et godt tværasektorielt samarbejde ikke ligger i at koordinere enkeltstående planer, minimumskrav eller afrapporteringer, men i at etablere en fælles vision, som alle parter kan se sig selv som medskabere af. Det indebærer, at udviklingen organiseres omkring en tydelig og langsigtet retning, der giver aktørerne mulighed

for at bidrage med deres respektive kapaciteter og mandat frem for alene at levere på snævre krav og målsætninger. I praksis betyder det også, at samtalen må flyttes væk fra et primært fokus på kontrol, individuelle risici og ansvarsplacering - og i stedet orienteres mod "fællesansvar", hvor risici og beslutningskraft deles, og hvor parterne forpligter sig til at navigere i et felt præget af kompleksitet gennem løbende dialog, justering og gensidig tillid (Frimann, Lysgaard Vind og Grabbert, 2026: 63).

Når vi i denne artikel anvender begrebet "fællesansvar", refererer det ikke blot til en normativ idé om fælles ansvar. Vi forstår ansvar som en kombination af tre elementer:

1. Normativ forpligtelse til at bidrage til bæredygtige løsninger
2. Institutionel kompetence til at træffe beslutninger eller regulere praksisser
3. Materiel handlekapacitet i form af økonomiske ressourcer, teknisk viden eller organisatorisk magt

Disse dimensioner er imidlertid asymmetrisk fordelt mellem aktører i boligsektoren. Offentlige myndigheder har reguleringskompetencer gennem planlægning, lovgivning og byudviklingsstrategier, men er samtidig bundet af politiske kompromiser, økonomiske rammer og konkurrence mellem kommuner. Private investorer og udviklere har betydelige økonomiske ressourcer, stor innovationskraft og indflydelse på, hvilke projekter der realiseres og hvordan, men er samtidig forpligtet over for investorer og afkastkrav. Boligorganisationer og civilsamfundsaktører kan bringe sociale og miljømæssige hensyn i spil og udvikle alternative boligformer, men har ofte begrænset adgang til finansiering og møder regulatoriske barrierer. Endelig spiller borgere en rolle i kraft af deres hverdagspraksis, men deres handlemuligheder er strukturelt begrænset af boligpriser, planlægning og markedets udbud. Samtidig er borgernes indflydelse på udviklingen ofte begrænset til en rådgivende form for inddragelse og bliver sjældent en del af de større strategiske beslutninger.

Dette betyder, at ansvaret ikke blot er delt, men også differentieret. Aktørerne er ansvarlige for forskellige dele af problemfeltet:

- Udviklere og investorer for designvalg, materialer og økonomiske prioriteringer i projekter, samt for at drive innovation
- Offentlige myndigheder for regulering, planlægning og incitamentsstrukturer
- Boligorganisationer for forvaltning af betalbare boliger og sociale hensyn
- Borgere som bærere af hverdagspraksis

Disse fire ansvarsområder har forskningsprojektet *Fødevarer, mobilitet og bolig i den bæredygtige omstilling af hverdagslivet*, et samarbejde mellem Københavns Universitet og Aalborg Universitet, kastet lys over¹. Her har vi bl.a. undersøgt ovenstående dynamikker gennem fokusgrupper som en metode til at skabe dialog mellem offentlige aktører, industri, investorer og civilsamfund. Formålet var ikke blot at indsamle synspunkter, men at skabe et refleksivt rum, hvor aktører kunne udforske deres egne og andres positioner i den bæredygtige omstilling.

I projektet udviklede vi en metode, der kombinerede klassiske fokusgrupper med to supplerende greb: en fælles refleksion over forbrugsnormer – herunder forestillinger om boligstørrelse og komfort – samt en tilbageregningsøvelse, hvor deltagerne tog udgangspunkt i et fremtidsscenarie med lavere resourceforbrug og arbejdede baglæns for at identificere nødvendige institutionelle forandringer. Med deltagelse af 52 repræsentanter fra kommuner, styrelser, ministerier, brancheorganisationer, virksomheder, investorer, NGO'er og græsrodsinitiativer fungerede fokusgrupperne både som datagrundlag og som et eksperiment i tværsektoriel samskabelse.

Med begrebet om "fællesansvar" defineret ovenfor, bliver differentieringen mellem de forskellige ansvarsområder tydelig, når man ser på de konflikter,

der er på spil i sektoren. For eksempel pegede flere fokusgruppemedtagere på, at der er interesse for at bygge mindre boliger, men at sådanne projekter opleves som økonomisk risikable, hvis efterspørgslen er usikker. Investorer efterspørger derfor politiske rammer eller markedsincitament, mens kommuner samtidig er tilbageholdende med regulering, der kan svække den lokale konkurrenceevne. Resultatet kan blive en situation, hvor flere aktører anerkender behovet for forandring, men hvor ingen ønsker at være den første til at ændre praksis.

Det er netop i sådanne situationer, at ansvarsflygtigelse kan opstå som et strukturelt problem. Aktører kan pege på andre dele af systemet som afgørende for, om en given løsning kan realiseres: Udviklere på efterspørgsel, kommuner på lovgivning, investorer på markedets logikker. Samtidig viser erfaringer fra praksis, at reelt medansvar kan opstå, når aktører anerkender deres gensidige afhængighed og forpligter sig til koordineret handling – eksempelvis gennem fælles standarder, partnerskaber eller regulering, der gælder for hele sektoren.

Et centralt analytisk begreb i denne sammenhæng er agens (Bourdieu, 1992). Med agens refererer vi til aktørers faktiske mulighed for at påvirke udviklingen i boligsektoren. Denne mulighed består ikke kun i individuelle valg, men i en kombination af økonomisk råderum, institutionelle kompetencer, teknisk ekspertise og symbolsk legitimitet. Fokusgrupperne synliggjorde tydeligt, hvordan disse former for agens er forskelligt fordelt mellem aktører, som beskrevet i punkterne ovenfor.

Fokusgrupperne viste således, at mens der er en bred erkendelse af behovet for at reducere sektorens klimaafttryk, er aktørernes positioner og handlekapaцитeter forskellige (Aagaard og Gram-Hanssen, 2026). "Fællesansvar" forudsætter derfor ikke blot samarbejde, men også en anerkendelse af asymmetrisk agens. Hvis alle aktører tilskrives det samme ansvar, risikerer begrebet at blive normativt tomt. Hvis

1. Forskningsprojektet var støttet af Danmarks Frie Forskningsfond, bevillingsnummer 0217-00108B.

ansvar derimod fordeles i forhold til aktørernes reelle kapaciteter og kompetencer, kan det fungere som et princip for koordineret handling i en kompleks sektor.

Erfaringerne peger dermed på, at tværsektorielle dialogprocesser ikke kun er relevante som inddragelsesform, men også som et analytisk redskab til at synliggøre magt, interesser og handlemuligheder i boligsektoren. Når disse forskelle bliver eksplicitte, kan de danne grundlag for mere realistiske og forpligtende samarbejder om fremtidens bæredygtige og betalbare boliger.

Tabel 1: Designprincipper for inddragende processer baseret på erfaringerne fra fokusgrupperne:

Designprincipper	Formål
<i>Tværsektoriel sammen-sætning</i>	Synliggøre gensidige afhængigheder
<i>Normkritisk refleksion</i>	Udfordre antagelser om marked, komfort og vækst
<i>Fremtidsorienterede øvelser (f.eks. tilbageregning)</i>	Understøtte fælles visioner og bryde med nutidige barrierer
<i>Forpligtende opfølgning</i>	Dialog omsættes til konkrete partnerskaber eller policy-initiativer

Boligen som prisme for demokratisk bæredygtighed

Set i et bredere perspektiv peger disse erfaringer på, at boligen kan forstås som en prisme for demokratisk bæredygtighed. Boligspørgsmålet forbinder miljømæssige, sociale, økonomiske, kulturelle og demokratiske dimensioner på en måde, der gør det særligt egnet til at belyse de spændinger, der præger den bæredygtige omstilling.

Miljømæssigt handler det om at reducere ressourcforbrug og CO₂-udledninger fra byggeri og boligforbrug. *Socialt og økonomisk* handler det om at sikre adgang til betalbare og stabile boliger samt en retfær-

dig fordeling af omkostninger og gevinster. Som tidligere belyst, behandles boligen i stor grad som et finansielt aktiv, hvor afkastkrav og spekulative logikker driver boligagendaen. Konsekvensen er ikke blot økonomisk ulighed, men også en demokratisk udfordring. Når en voksende del af befolkningens indkomst går til husleje, mindskes det råderum, der giver mennesker mulighed for at engagere sig i fritid, lokalt fællesskab og civilsamfund. Boligøkonomisk pres er derfor ikke blot et fordelingsproblem. Det peger på et behov, der rækker ud over tekniske og sektorielle svar. Spørgsmålet om, hvem der bærer omkostningerne ved omstillingen, og hvem der høster gevinsterne, er ikke et efterfølgende fordelings-spørgsmål, men en præmis for, om omstillingen overhovedet kan blive socialt og demokratisk bæredygtig. *Kulturelt* rejser det spørgsmål om boligkvalitet, fællesskaber og nye måder at organisere hverdagslivet på. Som tidligere belyst, er forestillingen om "den gode bolig" dybt forankret i kulturelle idealer om plads, privatliv og livsstil - idealer, der kan stå i modsætning til behovet for at reducere ressourceforbruget. En omstilling forudsætter derfor ikke blot nye byggeformer, men også en gentænkning af de kulturelle normer, der former efterspørgslen eksempelvis gennem færre kvadratmeter per person og flere delte faciliteter, der understøtter fællesskab frem for privat råderum. *Demokratisk* handler det om, at boligen udgør den materielle og sociale base for samfundsdeltagelse, den tryghed, hvorfra mennesket kan engagere sig i lokalt fællesskab, civilsamfundet og det politiske liv. Men boligen rummer flere demokratiske dimensioner, som retten til at have reel indflydelse og skabe legitime beslutningsprocesser, hvor de aktører og borgere, der påvirkes af udviklingen, også har reel mulighed for at påvirke den.

En tryk og betalelig bolig bidrager til det overskud og den stabilitet, som øger menneskers mulighed for at engagere sig i fællesskaber, civilsamfund og politisk liv. En grøn omstilling, der øger de økonomiske barrierer for dem, der allerede er mest pressede, risikerer derfor at underminere

det demokratiske fundament, den påberåber sig

Boligen som prisme peger dermed på et aspekt, der ofte bliver underbelyst i diskussioner om demokrati og bæredygtighed. Demokratisk deltagelse behandles oftest som et spørgsmål om processer og institutioner. Men boligen er ikke blot en ramme for hverdagslivet; den er et fundament for demokratisk deltagelse. En tryk og betalelig bolig bidrager til det overskud og den stabilitet, som øger menneskers mulighed for at engagere sig i fællesskaber, civilsamfund og politisk liv. En grøn omstilling, der øger de økonomiske barrierer for dem, der allerede er mest pressede, risikerer derfor at underminere det demokratiske fundament, den påberåber sig.

Fokusgrupperne illustrerer, hvordan faciliteret samskabende dialog kan fungere som institutionelle læringsrum, hvor professionelle aktører udfordrer hinandens perspektiver og udvikler en fælles problemforståelse. Samtidig peger forskningsprojektet på, at bæredygtighed i boligsektoren ikke kan isoleres fra andre dele af hverdagslivet. Boligens størrelse, placering og organisering hænger tæt sammen med mobilitet, adgang til fødevarer og leveomkostninger. En mindre bolig i et område med god kollektiv transport og adgang til fælles faciliteter kan eksempelvis være både billigere og mere bæredygtig end en større bolig i periferien med høj transportafhængighed.

I denne artikel har vi primært diskuteret boligkrisen og den bæredygtige omstilling i et byperspektiv. Det betyder ikke, at boligudfordringerne i landdistrikterne er mindre vigtige. De tager blot andre former. Hvor byerne ofte præges af høje priser og pres på arealer, handler udfordringerne i mange landdistrikter snarere om mobilitet, adgang til services og muligheder for lokal sammenhængskraft. De to perspektiver bør imidlertid tænkes sammen. Et bæredygtigt og betalbart boligliv må kunne realiseres både i byen og på landet.

Set gennem et tilstrækkelighedsperspektiv, hvor trivsel går hånd i hånd med et reduceret ressourceforbrug, bliver sundhed, fællesskab og autonomi centrale elementer. Byliv er ikke nødvendigvis for alle foreneligt med trivsel, og mennesker bør have

mulighed for at vælge forskellige boligformer og livsformer. Samtidig kan byernes bæredygtighed styrkes gennem bedre adgang til natur, biodiversitet og rekreative områder, som kan fremme både livskvalitet og fællesskab. På den måde bliver boligpolitikken ikke blot et spørgsmål om byggeri, men en central del af den bredere omstilling mod et samfund, hvor miljømæssig, social og demokratisk bæredygtighed udvikles i sammenhæng.

Referencer

- Aagaard, Line Kryger og Kirsten Gram-Hanssen (2026), "Towards sustainable consumption? Professional discourses and institutional material arrangements", *Journal of Cleaner Production*, 562: 148454.
- Bourdieu, Pierre (1992), *The Logic of Practice*, Stanford, California, Stanford University Press.
- Dark Matter Labs (2023), "Laudes x Dark Matter Labs: A just transition of Europe's built environment (Part 1)": *Medium* <https://provocations.darkmatterlabs.org/laudes-x-dark-matter-labs-a-just-transition-of-europes-built-environment-e76be0a9dfa5>
- Esbjørn, Anna og Signe Christiansen (2025), *Boligens klimaaftryk - en analyse af danskernes voksende boligforbrug med fokus på parcelhuset*: Concito.
- Fischer, Anne og Arnold, Marlen Gabriele (2026), "Beyond Efficiency: Sufficiency Strategies for Sustainable Development in the Housing and Building Sectors." *Sustainable Development*, 1(22).
- Frimann, August, Ditte Lysgaard Vind og Gertrud Grabbert (2026), *Innovations Atlas*: BLOXHUB.
- Fuchs, Doris, Antonietta Di Giulio, Tobias Gumbert o.a., (2021), *Consumption Corridors: Living a Good Life within Sustainable Limits*, 1. udg., Routledge Focus on Environment and Sustainability. London: Routledge.
- Gough, Ian (2017), *Heat, Greed and Human Need: Climate Change, Capitalism and Sustainable Wellbeing*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Gough, Ian, Stefan Horn, Charlotte Rogers og Rebecca Tunstall (2024), *Fair Decarbonisation of Housing in the UK: A Sufficiency Approach*. CASE 232: Centre for Analysis of Social Exclusion, LSE, https://sticerd.lse.ac.uk/CASE/_new/publications/abstract/?index=10808.
- Gregersen, Kim (2026), *Lejlighedspriser sætter ny rekord - se priserne i din kommune siden 1992*: Bolius, www.bolius.dk/se-lejlighedspriserne-i-din-kommune-siden-1992-29700

- Hallberg, Alexandra, Jens Møller Jensen, Marie Urtfels m.fl. (2026), *København 2.0: En ny vej for hovedstaden*, New Urban Voices.
- Hickel, Jason (2020), *Less Is More: How Degrowth Will Save the World*, London: Random House.
- Jakobsen, Cornelia og Ditte Lysgaard Vind (2024), *Building Equity: Housing as key to a low-carbon society*: BLOXHUB.
- Københavns Kommune (2026), *Høje boligpriser dæmper tilflytningen til København: Så meget forventes hovedstaden at vokse frem mod 2060*: Københavns Kommune, www.kk.dk/nyheder/hoeje-boligpriser-daemper-tilflytningen-til-koebenhavn-saa-meget-forventes-hovedstaden-at-vokse-frem
- Lorek, Sylvia og Doris Fuchs (2013), "Strong Sustainable Consumption Governance – Precondition for a Degrowth Path?" *Journal of Cleaner Production*, Degrowth: From Theory to Practice, 38: 36-43.
- Maagøe, Viegand (2023), *Analyse af CO2-udledning for forskellige typer byudvikling*, Concito.
- Madsen, Line Valdorff (2018), "The Comfortable Home and Energy Consumption", *Housing, Theory and Society*, 35(3): 329-52.
- Princen, Thomas (2005), *The Logic of Sufficiency*, Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Raworth, Kate (2017), *Doughnut Economics: Seven Ways to Think Like a 21st-Century Economist*, White River Junction, Vermont: Chelsea Green Publishing.
- Sandberg, Maria (2021), "Sufficiency Transitions: A Review of Consumption Changes for Environmental Sustainability", *Journal of Cleaner Production*, 293: 126097.